

УДК 35:081

<https://doi.org/10.31470/2786-6246-2022-2-142-162>

Дурман М.О.,

доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, заслужений працівник освіти України

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3775-205X>

Дурман О.Л.,

кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7829-9944>

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ РЕГУЛЯТОРНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Анотація. В статті розглядаються питання формування та реалізації державної регуляторної політики у сфері оподаткування в умовах воєнної агресії Російської Федерації проти України та запровадження на нашій території воєнного стану. Вказано, що державна регуляторна політика здійснює цей вплив через різні механізми державного правління – організаційні, нормативно-правові, інформаційні тощо. Меншими одиницями таких впливів виступають інструменти та форми державного регулювання. Кожен з цих інструментів має свій регуляторний вплив на певну сферу регулювання або на декілька сфер одночасно.

З початком повномасштабного вторгнення Росії в Україну під удар попала велика кількість підприємств різного розміру – від великих бюджетоутворюючих для міст до маленьких, на яких працювало 5-10 робітників, включаючи адміністративний персонал. Вони були змушені зупинити виробництво з різних причин – від повного руйнування виробничих та складських приміщень і обладнання (внаслідок бомбардувань, ракетних обстрілів та пожеж, спричинених цими діями), руйнування допоміжної інфраструктури (транспортне сполучення, водопровід, водовідведення, електроенергія тощо) до відтоку кваліфікованих кадрів в інші регіони України або за кордон (що пов'язане з призовом чоловіків до Збройних сил України та інших воєнізованих формувань чи з евакуацією жінок з дітьми в безпечні місця, подалі від бойових дій та руйнувань).

Для зменшення майбутніх втрат від руйнувань інфраструктури чи припинення або скорочення підприємницької діяльності необхідно розробляти, приймати та реалізовувати нестандартні рішення, що повинні сприяти створенню максимально сприятливих умов для ведення бізнесу. Це пропонується робити шляхом формування нових підходів до державної регуляторної політики у сфері оподаткування (державної податкової політики) та їх реалізації на державному рівні та рівні органів місцевого самоврядування (територіальних громад).

Розглянуто нормативно-правові документи, якими зменшується податкове навантаження на великий бізнес та підприємців, а також спрощуються процеси адміністрування податків та ведення податкової звітності. Такі регуляторні дії дозволили дещо покращити ведення бізнесу в Україні в особливих умовах воєнного стану, проте ці ж дії призвели до суттєвого дисбалансу в Державному та місцевих бюджетах. Тому слід більш виважено підходити до формування та реалізації регуляторної політики у сфері оподаткування через запровадження пільг по сплаті

податків, що зараховуються до державного та місцевого бюджетів. Особливо неприпустимим є ситуація, коли держава зменшує дохідну частину місцевих бюджетів не передбачаючи компенсаторних механізмів.

У висновку зазначається, що режим функціонування економіки в умовах воєнного стану вимагає нестандартних рішень, які повинні сприяти створенню максимально сприятливих умов для ведення бізнесу з одночасним збереженням надходжень до бюджетів різних рівнів. При цьому накопичений досвід та реальне впровадження нових регуляторних механізмів стане «драйвером» економічного відновлення у як під час воєнного стану, так і в повоєнний період.

Ключові слова: воєнна агресія Росії проти України, воєнний стан, державна регуляторна політика, податкова політика, нормативно-правові акти регуляторного характеру у сфері оподаткування, стимулювальна та фіскальна функція податків, дохідна частина бюджетів, державні компенсаторні механізми.

Durman M.O.,

Doctor of State Administration, Professor, Professor of the Department of Public Administration and Local Self-Government of Kherson National Technical University, Honored Worker of Education of Ukraine

Durman O.L.,

Candidate of State Administration, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Public Administration and Local Self-Government, Kherson National Technical University

FEATURES OF FORMATION AND IMPLEMENTATION OF STATE REGULATORY POLICY IN THE FIELD OF TAXATION DURING MARTIME

Annotation. The article considers the issues of formation and implementation of the state regulatory policy in the field of taxation in the

conditions of military aggression of the Russian Federation against Ukraine and imposition state of war on our territory. It is pointed out that the state regulatory policy exerts this influence through various mechanisms of government - organizational, regulatory, informational, etc. Smaller units of such influences are instruments and forms of state regulation. Each of these instruments has its regulatory impact on a particular area of regulation or on several areas simultaneously.

With the start of Russia's full-scale invasion of Ukraine, a large number of enterprises of various sizes have been hit, from large budgets for cities to small ones employing 5-10 workers, including administrative staff. They were forced to stop production for various reasons - from the complete destruction of production and storage facilities and equipment (due to bombing, rocket attacks and fires caused by these actions), the destruction of ancillary infrastructure (transport, water, sewerage, electricity, etc.) to the outflow of skilled to other regions of Ukraine or abroad (related to the conscription of men into the Armed Forces of Ukraine and other paramilitary groups or the evacuation of women with children to safe places away from hostilities and destruction).

To reduce future losses from infrastructure damage or to stop or reduce business activities, it is necessary to develop, adopt and implement non-standard solutions that should help create the most favorable conditions for doing business. It is proposed to do this by forming new approaches to the state regulatory policy in the field of taxation (state tax policy) and their implementation at the state level and at the level of self-local governments (territorial communities).

Regulatory and legal documents are considered, which reduce the tax on large businesses and entrepreneurs, as well as simplify the processes of tax administration and tax reporting. Such regulatory actions have somewhat improved the conduct of business in Ukraine under special martial law, but

these actions have led to significant imbalances in state and local budgets. Therefore, a more balanced approach should be taken to the formation and implementation of regulatory policy in the field of taxation through the introduction of benefits for the payment of taxes credited to the state and local budgets. The situation when the state reduces the revenue part of local budgets without providing compensatory mechanisms is especially unacceptable.

In conclusion, it is noted that the regime of the economy in state of war requires non-standard solutions that should help create the most favorable conditions for doing business while maintaining budget revenues at various levels. At the same time, the accumulated experience and the actual implementation of new regulatory mechanisms will be the «driver» of economic recovery both in the period of the state of war and in the postwar period.

Keywords: military aggression of Russia against Ukraine, state of war, state regulatory policy, tax policy, regulatory legal acts in the field of taxation, incentive and fiscal function of taxes, revenue part of budgets, state compensatory mechanisms.

Постановка проблеми. На розвиток соціально-економічного блоку держави, який включає в себе державний та приватний сектор, а також міжнародні економічні відносини, повинна мати (і має) вплив наша держава. Вона здійснює цей вплив через різні механізми державного правління – організаційні, нормативно-правові, інформаційні тощо. Меншими одиницями таких впливів виступають інструменти та форми державного регулювання. Кожен з цих інструментів має свій регуляторний вплив на певну сферу регулювання або на декілька сфер одночасно.

В період воєнного стану, який був уведений в дію після повномасштабного вторгнення Росії в Україну, перед нашою державою

постали нові проблеми не тільки на фронтах війни, але й на економічному та соціальному. Причому всі ці три фронти тісно пов'язані між собою. Військові дії ми в нашому дослідженні розглядати не будемо, тому, що не є фахівцями у цьому питанні, а зосередимося на соціально-економічному впливі та нормативно-правовому забезпеченні процесів державного управління у такій сфері як формування та реалізація державної регуляторної політики у сфері оподаткування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням процесів формування та реалізації державної регуляторної політики займалися такі науковці як Т. Безверхнюк, Р. Веприцький, Л. Вдовиченко, О. Дегтяр, І. Колупаєва, О. Літвінов, Д. Ляпін, В. Ляшенко, М. Погрібняк, Н. Фролова, О. Юлдашев та інші. Ми також у своїх дослідженнях неодноразово зверталися до цієї тематики.

Метою нашого дослідження є аналіз нормативно-правових актів, що ухвалені в період воєнного стану і стосуються процесів формування та реалізації державної регуляторної політики у податковій сфері та впливають на соціально-економічний розвиток нашої країни у цей важкий час.

Виклад основного матеріалу. Після початку воєнних дій до складу Збройних сил України та інших воєнізованих підрозділів правоохоронних органів, було мобілізовано резервістів та добровольців, які, в більшості своїй, є представниками активного прошарку населення. Серед них – багато представників малого бізнесу або працівників підприємств малого та середнього рівня, бюджетних установ та організацій. Це спричинило певну стагнацію виробництва або зниження ефективності управління, на яку наклалася неможливість ведення бізнесу на тимчасово окупованих територіях або на звільнених територіях, проте на яких підприємства або їх виробнича чи логістична підсистеми були знищені. Таким чином, крім вибухового зростання прямих воєнних витрат з державного бюджету,

економічну кризу викликало зменшення кількості діючих підприємств та підприємців і відповідне зменшення податкових надходжень від них.

Крім того, велика частка населення переміщувалися подалі від місць ведення бойових дій, що, своєю чергою, спричинило соціальну кризу та кризу дисбалансу робочої сили та купівельної спроможності на різних територіях України. Так, відтік населення в західні області України та за кордон призвів до додаткового зменшення кількості працівників підприємств в більшості областей України, що прямо потерпають від воєнної агресії, а для самих переміщених осіб означав не тільки суттєву зміну умов проживання (побут, робота, освіта, медичне обслуговування тощо), але й суттєве зменшення доходів домогосподарств.

З початком повномасштабного вторгнення Росії в Україну та початком війни під удар попала велика кількість підприємств різного розміру – від великих бюджетоутворюючих для міст до маленьких, на яких працювало 5-10 робітників, включаючи адміністративний персонал. Вони були змушені зупинити виробництво з різних причин – від повного руйнування виробничих та складських приміщень і обладнання (внаслідок бомбардувань, ракетних обстрілів та пожеж, спричинених цими діями), руйнування допоміжної інфраструктури (транспортне сполучення, водопровід, водовідведення, електроенергія тощо) до відтоку кваліфікованих кадрів в інші регіони України або за кордон (що пов'язане з призовом чоловіків до Збройних сил України та інших воєнізованих формувань чи з евакуацією жінок з дітьми в безпечні місця, подалі від бойових дій та руйнувань).

За попередніми розрахунками Уряду України та Національного Банку України на початок травня 2022 р. прямі фізичні втрати інфраструктури для України склали вже понад 100 млрд доларів США [1], а з врахуванням непрямих втрат це становить понад 500 млрд доларів США для всієї економічної системи України [2].

За оцінкою МВФ [3] від 07.03.2022 р., скорочення ВВП України у 2022 р. становитиме 10%. Проведене впродовж 11-13.03.2022 р. опитування [4] 245 підприємств МСБ засвідчило, що 79% підприємств повністю або частково припинили роботу.

За даними проєкту «Росія заплатить», що реалізується командою KSE Institute (аналітичний підрозділ Київської школи економіки) за підтримки Офісу Президента України, Міністерства економіки, Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій та Міністерства інфраструктури, загальна сума прямих задокументованих збитків інфраструктури становить більше \$94 млрд. Нижче наводимо деякі з цих втрат, що стосуються промисловості, торгівлі та інфраструктури (виокремлено авторами на основі [5], табл 1):

Таблиця 1

Прямі втрати економіки України через руйнування та пошкодження промислової, логістичної та транспортної інфраструктури

Об'єкти інфраструктури	Обсяг, одиниць	Загальні втрати, млн. дол.
Дороги	23,800 км	29 761
Активи підприємств	208 од.	10 437
Цивільні аеропорти	12 од.	6 817
Залізнична інфраструктура та рухомий склад		3 572
Мости і мостові переходи	295 од.	1 646
Порти і портова інфраструктура	2 од.	622
Торговельні центри	24 од.	315
Складська інфраструктура	156 од.	255
Нафтобази	27 од.	227
Всього		53652

Як бачимо з таблиці 1, втрати складають:

- для активів підприємств, складської та торгівельної інфраструктури і нафтобаз – 11,234 млрд доларів;
- для аеропортів, залізничної та портової інфраструктури – 11,011 млрд доларів;
- для доріг та мостів – 31,407 млрд доларів.

За даними НБУ, наприкінці квітня найбільше підприємств працювало у сільському господарстві (внаслідок необхідності проводити посівну кампанію або продовжувати цикл вирощування сільськогосподарської продукції, який почався до повномасштабного вторгнення), також відновлювали роботу транспорт та переробна промисловість (внаслідок відновлення транспортної інфраструктури та з причин, схожих з сільським господарством). Найскладніша ситуація спостерігається у будівництві та видобувній промисловості, значно нижче довоєнного рівня залишається завантаженість торгівлі.

Кількість підприємств, які повністю зупинили діяльність, скоротилася майже вдвічі порівняно з початком воєнних дій (з 32% до 17% – тобто починають відновлювати свою роботу). Утім 60% підприємств працює нижче довоєнного рівня завантаженості, майже 23% – більш ніж удвічі.

При цьому малий та середній бізнес відновлюється повільніше, ніж великий (внаслідок відсутності фінансових ресурсів, забезпеченого попиту та кадрового потенціалу з причин, що були зазначені вище) [6].

Для зменшення майбутніх втрат від руйнувань інфраструктури чи припинення або скорочення підприємницької діяльності у малому, середньому та великому вимірах необхідно заздалегідь розробляти, приймати та реалізовувати нестандартні рішення, що повинні сприяти створенню максимально сприятливих умов для ведення бізнесу, спрощення регуляторного середовища та зменшення регуляторного

впливу, а також до мінімізації податкового навантаження та спрощення податкового адміністрування.

На регіональному та місцевому рівні забезпечити державну регуляторну політику, у тому числі й у сфері оподаткування, можливо лише за умови врахування особливостей, що мають ці адміністративно-територіальні утворення. До таких особливостей можна віднести доступні ресурси, галузі виробництва, що мають переважний розвиток, менталітет мешканців тощо. Крім того, на регіональному та місцевому рівні турбота місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування лежить більше в площині забезпечення соціальних потреб своїх мешканців – підвищення якості життя громадян, розвитку малого та середнього бізнесу, збереження та розвитку екології тощо [7].

Держава теж зосередилася на вирішенні соціальних проблем, оскільки це є однією з основних функцій держави. Проте не забувала вона й про економіку. Так, було прийнято і зараз продовжують розроблятися Закони України та підзаконні нормативно-правові акти, направлені на стимулювання відновлення бізнесу з метою повернення робочих місць, стимулювання виробництва та наповнення бюджетів різних рівнів. Це пропонується робити шляхом формування нових підходів до державної регуляторної політики у сфері оподаткування (державної податкової політики) та їх реалізації на державному рівні та рівні органів місцевого самоврядування (територіальних громад).

У процесі формування державної регуляторної політики відбувається розробка нових напрямків державного регулювання, нових правил розвитку не тільки певної галузі виробництва чи сфери управління, але й всієї держави у цілому. Одночасно вивчаються можливі інструменти формування та реалізації цієї політики, а також методи моніторингу ефективності здійснюваних регуляторних заходів.

Оптимізація економіки України засобами державної регуляторної політики у сфері оподаткування повинна полягати не тільки в

реформуванні системи оподаткування і податкової політики держави, а також у підвищенні ефективності податкового планування органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Як відомо, основним методом формування доходів держави та місцевого самоврядування є податки, оскільки вони є не тільки інструментом наповнення бюджету, а й інструментом впливу на різні складові діяльності платників податків, а також мають вплив на розвиток та функціонування адміністративно-територіальних одиниць, на яких збираються ці податки.

Державна податкова політика має на меті вирішення двох завдань, що в більшості випадків протирічать одне одному (тобто держава у своїх регуляторних рішеннях повинна постійно шукати баланс між ними). Це, з одного боку, установлення стимулюючих ставок податків і зборів, що сприятимуть розвитку економічної системи України, а з іншого – забезпечать надходження коштів до бюджетів усіх рівнів, що будуть сприяти розвитку держави, регіонів, громад. Тобто, забезпечення балансу між соціально-економічним розвитком та виконанням державою її функцій [8].

Розрізняють дві головні функції податків: фіскальну і стимулюючу. Перша полягає в тому, що податки мають забезпечити гарантоване і стабільне надходження доходів до бюджету. Сутністю стимулювальної функції є використання податків з метою впливу на різні аспекти соціально-економічного розвитку суспільства [9].

Саме стимулювальна функція регуляторної політики у сфері оподаткування, наприклад, реалізується Законом України від 15 березня 2022 р. №2120-ІХ «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» [10], норми якого передбачають зменшення до 2% ставки єдиного податку для платників III-ої групи (дотепер – 3% доходу – у разі сплати

ПДВ, або 5% доходу - у разі включення ПДВ до складу єдиного податку). Для ФОП I-ої або II-ої груп тимчасово, з 1 квітня 2022 року до припинення або скасування воєнного, надзвичайного стану на території України, встановлено право не сплачувати єдиний податок. Це право не сплачувати єдиний податок, а не звільнення від оподаткування. Тому, якщо платник має можливість і бажання підтримати фінансову стабільність територіальної громади та держави у період воєнного стану, він так само може заплатити єдиний податок.

Крім того, цим нормативно-правовим актом було встановлено нульову ставку акцизу та 7% ПДВ на пальне, що ввозиться та реалізується на території України, призупинено стягнення екологічного податку та плати за землю, що розташована на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих збройними формуваннями Російської Федерації.

Цим же Законом України, зокрема, передбачається низка норм, направлених на полегшення процесів адміністрування податків для представників малого та середнього бізнесу. До таких норм можна віднести, зокрема:

- скасування обмеження щодо кількості осіб, які перебувають у трудових відносинах з підприємствами та підприємцями;
- скасування обмеження щодо видів діяльності для III-ої групи платників єдиного податку (крім діяльності з підакцизними товарами, грального бізнесу, обміну валют та видобутку та реалізації корисних копалин);
- скасування перевірок по правильності нарахування та сплати ЄСВ з одночасним звільненням від сплати штрафів та пені по ЄСВ;
- спрощення зарахування податкового кредиту по ПДВ на основі первинних документів (без реєстрації податкових накладних).

Також через ухвалення Законів України від 3 березня 2022 року «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період

дії воєнного стану або стану війни» [11] та «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану» [12] стало можливим звільнення платників податків від відповідальності у разі відсутності можливості своєчасно виконати податковий обов'язок, мораторій на проведення всіх видів податкових перевірок, зупинення перебігу визначених податковим законодавством строків, продовження терміну дії ліцензій, звільнення від санкцій за порушення вимог застосування реєстраторів розрахункових операцій тощо [13].

Такі регуляторні дії дозволили дещо покращити ведення бізнесу в Україні в особливих умовах воєнного стану (тобто, стимулювальна функція показала свою ефективність), проте ці ж дії призвели до суттєвого дисбалансу в Державному та місцевих бюджетах (фіскальна функція перестала виконуватися у повному обсязі).

І якщо баланс дохідної та видаткової частини Державного бюджету Уряд спільно з Національним Банком України утримують за рахунок допомоги наших міжнародних партнерів (за підрахунками уряду, аби покрити потреби у фінансуванні, щомісяця в Україну має надходити не менше 5 млрд. дол. [14]).

Завдяки фінансовій підтримці від партнерів уряд має змогу виконувати соціальні зобов'язання перед військовими, лікарями, освітянами та пенсіонерами, а також здійснювати інші видатки. На 9 травня 2022 року обсяг фінансової допомоги, обіцяної найбільшими донорами України, перевищив 11 млрд. дол. Проте надійшли ще не всі кошти. За даними Мінфіну, держбюджет отримав 5,3 млрд. дол. Решта коштів – у процесі отримання. Україна розглядає цю допомогу не лише з точки зору термінового покриття потреб, а й крізь призму довгострокової фіскальної стійкості.

Проте особливо негативно фіскальна складова таких регуляторних дій відобразилася на доходах місцевих бюджетів. Так, за словами Олександра Слобожана, Виконавчого директора Асоціації міст України, «...в умовах війни ми знаходимось в особливому режимі фінансування – зараз через Казначейство фінансуються виключно захищені статті муніципалітетів. В той же час щомісячно для забезпечення мінімальних потреб муніципалітетам всієї країни необхідно 32 млрд. гривень. Сьогодні, на жаль, їх немає. І це не тільки через знищення населених пунктів, виробництв, робочих місць. Владою було прийнято низку змін до законодавства, які дуже боляче вдарили по доходах і, відповідно, можливостях муніципалітетів – насамперед це різні податкові пільги» [15].

Вже на сьогодні місцеві бюджети втратили близько 50-60 млрд грн саме через різні податкові пільги, які надаються державою за рахунок податків, що є місцевими або частина з яких направлялася до місцевого бюджету. Так, звільнення від сплати єдиного податку підприємцями на два місяці та зменшення його ставки з 3%-5% до 2% (для III-ої групи) прогнозовано до кінця воєнного стану призведе до втрати не менше 3-4 млрд. грн. із запланованих на 2022 рік 12-15 млрд. гривень у цілому по країні. На наступний рік втрати ми поки що спрогнозувати не можемо.

Ще одним джерелом наповнення місцевих бюджетів, яке суттєво скоротилося внаслідок таких регуляторних дій, є відміна акцизу на пальне (довідково – у 2021 році цей податок приніс в місцеві бюджети близько 2 млрд грн) або заборона торгівлі алкогольними напоями (які все рівно продавалися, проте з них не сплачувався акцизний збір). Також втрати місцевих бюджетів відбуваються через призупинення сплати екологічного податку та плати за землю, що розташована на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих збройними формуваннями Російської Федерації. Саме тому у наших міжнародних

партнерів викликає певний сумнів необхідність запровадження такої кількості податкових пільг без аналізу втрат бюджетів різних рівнів від дії цих пільг.

Висновки і перспективи подальших наукових пошуків. Режим функціонування економіки в умовах воєнного стану вимагає нестандартних рішень, які повинні сприяти створенню максимально сприятливих умов для ведення бізнесу, спрощення регуляцій та мінімізації податкового навантаження. Враховуючи утруднення належного обліку та звітності, необхідне кардинальне спрощення податкового адміністрування.

На нашу думку, слід більш виважено підходити до формування та реалізації регуляторної політики у сфері оподаткування через запровадження пільг по сплаті податків, що зараховуються до державного та місцевого бюджетів. Особливо неприпустимим є ситуація, коли держава зменшує дохідну частину місцевих бюджетів не передбачаючи компенсаторних механізмів. Тим більше, що негативний досвід саме такого механізму ми вже маємо на прикладі аналогічних дій під час пандемії коронавірусу у 2020-2021 рр.

Тому хочемо звернути увагу на необхідності дотримання всіх норм регуляторного законодавства та загальноекономічних принципів, що передбачають аналіз та оцінку доходів і витрат бюджетів різних рівнів, бізнесу та громадян від запровадження тих чи інших регуляторних впливів.

Впроваджені зміни до податкового законодавства вимагатимуть дальшого удосконалення методично-організаційного забезпечення з метою оптимізації адміністрування справляння податків та ведення податкової звітності. В той же час накопичений досвід та реальне впровадження нових регуляторних механізмів адміністрування податків стане «драйвером» економічного відновлення у як під час воєнного стану, так і в повоєнний період.

Список використаних джерел

1. Вдовиченко А., Лепушинський В. Українська економіка через війну втратила близько \$100 млрд. Які руйнування коштували Україні найбільше. Розрахунки НБУ. Forbes Україна. URL: <https://forbes.ua/inside/ukrainska-ekonomika-cherez-viynu-vtratila-blizko-100-mlrd-yaki-ruynuvannya-koshtovali-ukraini-naubilshe-rozrakhunki-nbu-11052022-5956>
2. Втрати для України через вторгнення РФ перевищують \$500 млрд. Інформаційне агентство «Інтерфакс-Україна». 16.03.2022. URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/economic/814088.html>
3. Ukraine: Request for Purchase under the Rapid Financing Instrument and Cancellation of Stand-by Arrangement-Press Release; Staff Report; and Statement by the Executive Director for Ukraine. International Monetary Fund. 14.03.2022. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2022/03/10/Ukraine-Request-for-Purchase-under-the-Rapid-Financing-Instrument-and-Cancellation-of-Stand-514148>
4. Длигач А. Стан українського бізнесу. Допис 1. Facebook. 14.03.2022. URL: <https://www.facebook.com/dligach/posts/5203182876379359>
5. Загальна сума прямих задокументованих збитків інфраструктури становить більше \$94 млрд. Загальні втрати економіки, понесені в ході війни, складають \$564-600 млрд. KSE Institute. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2021/04/6/685311/>
6. Щомісячний макроекономічний та монетарний огляд (травень 2022 року). Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/MM_2022-05.pdf?v=4
7. Дурман М.О. Стратегія регуляторної політики як один з інструментів реалізації стратегії розвитку адміністративно-територіальної одиниці. Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління: зб. наук. пр. / Нац. ун-т цив. захисту України. – Харків: НУЦЗУ, 2019. С. 18-34.

8. Дурман М.О. Прямі та непрямі регуляторні впливи в межах державної регуляторної політики. Право та державне управління : збірник наукових праць / [за ред. О. В. Покатаєвої]. – Запоріжжя : КПУ, 2021. – № 1. С. 209-216. URL: http://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/1_2021/33.pdf
DOI <https://doi.org/10.32840/pdu.2021.1.31>

9. Толуб'як В.С. Єдність державного регулювання і стратегічного управління: аспект сталого розвитку регіонів. Інвестиції: практика та досвід, 2018. – № 10. С. 83–87.

10. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 № 2120-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>

11. Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни: Закон України від 03 березня 2022 р. № 2115-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2115-20#Text>

12. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану: Закон України від 03 березня 2022 р. № 2118-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2118-20#n5>

13. Інструменти податкової підтримки бізнесу у воєнний час. Національний інститут стратегічних досліджень України. URL: <https://niss.gov.ua/news/novyny-nisd/instrumenty-podatkovoyi-pidtrymky-biznesu-u-voyennyu-chas>

14. Stein J, Romm T. Ukraine asks U.S. for \$2 billion per month in emergency economic aid. The Washington Post. URL: <https://www.washingtonpost.com/us-policy/2022/04/25/ukraine-finance-minister-aid/>

15. Слобожан О. Місцеві бюджети через податкові пільги на час війни втратили 50-60 млрд грн. Асоціація міст України. URL:

<https://www.auc.org.ua/novyna/miscevi-byudzhety-cherez-podatkovy-pilgyna-chas-viyny-vtratyly-50-60-mlrd-grn-vykonavchyu>.

REFERENCES

1. Vdovychenko, A. & Lepushynskiy, V. (2022), *Ukrainska ekonomika cherez viinu vtratyła blyzko \$100 mlrd. Yaki ruynuvannia koshtuvaly Ukraini naibilshe* [The Ukrainian economy lost about \$ 100 billion due to the war. What destruction cost Ukraine the most], *Rozrakhunky NBU. Forbes Ukraina – NBU calculations*. Forbes Ukraine, Retrieved from <https://forbes.ua/inside/ukrainska-ekonomika-cherez-viynu-vtratila-blizko-100-mlrd-yaki-ruynuvannya-koshtuvali-ukraini-naybilshe-rozrakhunki-nbu-11052022-5956> [in Ukrainian].
2. *Vraty dlia Ukrainy cherez vtorhnennia RF perevyschuiut \$500 mlrd* [Losses for Ukraine due to the Russian invasion exceed \$ 500 billion], *Informatsiine ahentstvo «Interfaks-Ukraina» - Interfax-Ukraine News Agency*, Retrieved from <https://ua.interfax.com.ua/news/economic/814088.html> [in Ukrainian].
3. *Ukraine: Request for Purchase under the Rapid Financing Instrument and Cancellation of Stand-by Arrangement-Press Release; Staff Report; and Statement by the Executive Director for Ukraine* [Ukraine: Request for Purchase under the Rapid Financing Instrument and Cancellation of Stand-by Arrangement-Press Release; Staff Report; and Statement by the Executive Director for Ukraine. International Monetary Fund], *International Monetary Fund – International Monetary Fund*, Retrieved from <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2022/03/10/Ukraine-Request-for-Purchase-under-the-Rapid-Financing-Instrument-and-Cancellation-of-Stand-514148> [in Ukrainian].
4. Dlyhach, A. *Stan ukrainskoho biznesu. Dopys 1* [The state of Ukrainian business. Post 1], *Facebook*, Retrieved from <https://www.facebook.com/dligach/posts/5203182876379359> [in Ukrainian].

5. Zahalna suma priamykh zadokumentovanykh zbytkiv infrastruktury stanovyt bilshe \$94 mlrd. Zahalni vtraty ekonomiky, ponesenii v khodi viiny, skladaiut \$564-600 mlrd [The total amount of direct documented infrastructure damage is more than \$ 94 billion. The total economic losses suffered during the war are \$ 564-600 billion], *KSE Institute*, Retrieved from <https://www.epravda.com.ua/publications/2021/04/6/685311/> [in Ukrainian].

6. Shchomisiachnyi makroekonomichnyi ta monetarnyi ohliad (traven 2022 roku) [Monthly macroeconomic and monetary review (May 2022)], *Natsionalnyi bank Ukrainy - National Bank of Ukraine*, Retrieved from https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/MM_2022-05.pdf?v=4 [in Ukrainian].

7. Durman, M.O. (2019), Stratehiia rehuliatornoii polityky yak odyin z instrumentiv realizatsii stratehii rozvytku administratyvno-terytorialnoi odynytsi [Strategy of regulatory policy as one of the tools for implementing the strategy of development of administrative-territorial unit], *Visnyk Natsionalnoho universytetu tsyvilnoho zakhystu Ukrainy. Serii: Derzhavne upravlinnia: zb. nauk. pr. / Nats. un-t tsyv. zakhystu Ukrainy - Bulletin of the National University of Civil Defense of Ukraine. Series: Public Administration: Coll. Science. etc. / Nat. un-t civ. protection of Ukraine* [in Ukrainian].

8. Durman, M.O. (2021), Priami ta nepriami rehuliatorni vplyvy v mezhakh derzhavnoi rehuliatornoii polityky [Direct and indirect regulatory influences within the state regulatory policy], *Pravo ta derzhavne upravlinnia : zbirnyk naukovykh prats - Law and public administration: a collection of scientific works*, Vol. 1: 209-216, Retrieved from http://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/1_2021/33.pdf [in Ukrainian].

9. Tolubiak, V.S. (2018), Yednist derzhavnoho rehuliuвання i stratehichnoho upravlinnia: aspekt staloho rozvytku rehioniv [Unity of state regulation and strategic management: aspect of sustainable development of regions], *Investytsii: praktyka ta dosvid - Investments: practice and experience*, Vol. 10: 83–87 [in Ukrainian].

10. Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo dii norm na period dii voiennoho stanu: Zakon Ukrainy vid 15.03.2022 № 2120-IX [On Amendments to the Tax Code of Ukraine and Other Legislative Acts of Ukraine Concerning the Effect of Norms for the Period of Martial Law: Law of Ukraine of March 15, 2022 № 2120-IX], Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text> [in Ukrainian].

11. Pro zakhyst interesiv subiektiv podannia zvitnosti ta inshykh dokumentiv u period dii voiennoho stanu abo stanu viiny: Zakon Ukrainy vid 03 bereznia 2022 r. № 2115-IX [On the protection of the interests of the subjects of reporting and other documents during martial law or state of war: Law of Ukraine of March 3, 2022 № 2115-IX], Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2115-20#Text> [in Ukrainian].

12. Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo osoblyvostei opodatkuvannia ta podannia zvitnosti u period dii voiennoho stanu: Zakon Ukrainy vid 03 bereznia 2022 r. № 2118-IX [On Amendments to the Tax Code of Ukraine and Other Legislative Acts of Ukraine Concerning the Peculiarities of Taxation and Reporting during Martial Law: Law of Ukraine of March 3, 2022 № 2118-IX], Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2118-20#n5> [in Ukrainian].

13. Instrumenty podatkovoi pidtrymky biznesu u voiennyi chas. Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen Ukrainy [Tools for tax support of business in wartime. National Institute for Strategic Studies of Ukraine], Retrieved from <https://niss.gov.ua/news/novyny-nisd/instrumenty-podatkovoyi-pidtrymky-biznesu-u-voyennyi-chas> [in Ukrainian].

14. Stein, J. & Romm, T. (2022), Ukraine asks U.S. for \$2 billion per month in emergency economic aid. The Washington Post. Retrieved from <https://www.washingtonpost.com/us-policy/2022/04/25/ukraine-finance-minister-aid/> [in English].

15.Slobozhan, O. Mistsevi biudzhety cherez podatkovy pilhy na chas viiny vtratyly 50-60 mlrd hrn [Local budgets lost UAH 50-60 billion due to tax benefits during the war], *Asotsiatsiia mist Ukrainy - Association of Ukrainian Cities*, Retrieved from <https://www.auc.org.ua/novyna/miscevi-byudzhety-cherez-podatkovy-pilgy-na-chas-viyny-vtratyly-50-60-mlrd-grn-vykonavchyy> [in Ukrainian].

Подано до редакції 29.09.2022 р.

Прийнято до друку 12.10.2022 р.